

Bezerédi Imre

Kisebbségi koordinációs munkacsoportok a rendőrség és a roma kisebbség együttműködésének jegyében

Minority Coordination Working Groups in the Spirit of Cooperation between the Police and the Roma Minority

Absztrakt

A közigazgatás részeként szolgáló rendőrség a rendszerváltást követően ébredt rá, hogy a közbiztonság, mint kollektív társadalmi termék előállítására nem csupán a szervezet feladata. A társadalommal folytatott együttműködés több ízben rávilágított azon fontos cselekvéssorozatra, amely közelebb vitte előbb a rendőrség állományát, majd a rendőrség közreműködésével a lakosságot is az addig szélsőséges sztereotípiáktól szenvedő kisebbségi csoportokhoz. A rendőrség kisebbségi munkacsoportjai útján mára szorosabb és közvetlenebb kapcsolatok születtek, kommunikációs csatornák nyíltak, és ami a legfontosabb, az együttműködés oldalai kialakulni látszanak egy eddig szinte megoldhatatlannak vélt probléma körében.

Kulcsszavak: rendőrség, roma kisebbség, együttműködés, munkacsoport

Abstract

The police, as part of the administration, realized after the change of regime that the generation of public security as a collective social product was not the sole responsibility of the organization. Collaboration with society has repeatedly highlighted the need for important series of actions that brought first the police, and then with help of the police also the population nearer to those minority groups that had been exposed to extreme stereotypes. Minority working groups within the police have now established closer and more direct contacts, opened communication channels and as most important achievement, co-operation of both sides seems to be emerging in a problem that has been considered hitherto as almost insoluble.

Keywords: police, Roma minority, cooperation, working group

Bevezetés

A rendőrség berkein belül, amikor szóba kerül az együttműködés, mint fogalom a hivatásosok többségének a csapatszolgálati szabályzatból¹ levezetett, fegyveres szervek közti együttműködés jut eszébe, miszerint együttműködésen valamely közös feladat végrehajtására kijelölt, rendelt erők tevékenységének cél, hely, idő, egymás segítségének módja szerinti összehangolását értjük. Ez azonban szegényes gondolkodásmódját tükrözné a mai rendészeti szerveknek, főként a társadalom által elvárt közösségi rendőri (Korinek, 2015, 14.), vagy jobban mondva szolgáltatói jellegű rendőrségi szerepvállalása kapcsán a rendőrségnek, hiszen a fenti fogalmon az együttműködés jegyében pusztán a rendőri erőkre, csoportokra, egységekre és szervekre koncentrál. Tehát szükséges bővíteni látóterünket, hiszen egy tömegosztatás kapcsán végrehajtott együttműködés – az eredményesség érdekében – megköveteli a zártságot, részben a titkosságot, azonban csapaterőt bevonni már főként csak a probléma, konfliktus kialakulásakor szükséges. Kérdésként fogalmazható meg, hogy milyen együttműködést követel meg a társadalom és annak kisebbsége a rendőrséggel szemben, valamint miért fontos ezen együttműködés kezdeményezését a rendőrségnek átvállania. Hogyan illik ez a profiljába, és milyen eredményeket lehet ezáltal elérni. Rengeteg kisebbséggel összefüggő rendőri intézkedés során annak végrehajtója azzal szembesül, hogy nem érti meg a vele szemben álló roma kisebbség magatartását egy-egy eljárás során, ugyanakkor az eljárás konfliktusmentesített lefolytatása által a következő eljárásnál, ugyan ezen roma személyekkel sokkal gördülékenyebben megy már minden. Miért van ez, és miért kell minden roma személynél, családnál újra és újra végigjárni az eljáró rendőrnek – legyen az járőr, nyomozó vagy körzeti megbízott – ugyan azon tortúrát? Jelen tanulmányban a romákkal összefüggő együttműködési rendszerrel, a kialakuló konfliktusok legyőzését célzó proaktív rendőri intézkedésekkel foglalkozom.

Az esélyegyenlőségről

A kisebbségekkel való együttműködés bemutatása előtt mindenképpen szót kell ejteni az esélyegyenlőségről. Az Európai Unió Alapjogi Chartája a III. cím alatt rendelkezik az egyenlőségről, amelyből az alábbiak kiemelését tartottam fontosnak.

„20. cikk

---

¹ A Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 11/1998 (IV. 23.) ORFK-utasítás.

*A törvény előtti egyenlőség
A törvény előtt mindenki egyenlő.*

21. cikk

A megkülönböztetés tilalma

(1) Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.

(2) A Szerződések alkalmazási körében és az azokban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés.

22. cikk

A kulturális, vallási és nyelvi sokféleség

Az Unió tiszteletben tartja a kulturális, vallási és nyelvi sokféleséget.” (URL1)

Az esélyegyenlőség során számos visszhang és kritika gyűlik össze, és nem kérdés, hogy sok ember fejében nacionalista érzelmek fogalmazódnak meg, mely fogalmak többnyire elnyomó, becsmérlő és szító szavakat foglalnak magukba. Különös, hogy amennyiben az esélyegyenlőség szó mellé tesszük a tolókcosis, bénult vagy a vak jelzőket, az emberek sajnálatot éreznek, segítségnyújtási szándékuk amplitúdója megsokszorozódik. Ez természetes, hiszen minden egészséges érzetű ember valahol részrehajló és segítségnyújtó, ha a másik emberen, annak valamilyen fogyatékoságán kell segíteni, számukra a teljesértékű élethez plusz jogokat, azaz pozitív diszkriminatív jogosultságokat kell biztosítani (Póczik, 2003a, 12.). Ezen törekvés egyik legjelesebb megtestesítője számomra a paralimpia, hiszen egy-egy testileg hátrányos helyzetű embernek nyújt a társadalom lehetőséget arra, hogy a világ előtt bebizonyítsák teljes emberi mivoltukat, amit ez esetben a szellem, az erő és a kitartás testesít meg.

Megvizsgálva az ORFK teljes vezetői utasítását tartalmazó jegyzéket megállapítható, hogy a rendőrség már 2004-ben külön utasítással foglalkozott a fogyatékos személyek jogainak rendőrségi eljárásokban történő érvényesítésével és esélyegyenlőségük biztosításával², míg a kisebbségi önkormányzatok jogainak érvényesítése, így a roma kisebbségi önkormányzat

---

² A fogyatékos személyek jogainak rendőrségi eljárásokban történő érvényesítéséről és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 4/2004. (II. 19.) ORFK-utasítás.

és a rendőrség együttműködése³ hét évvel később, 2011-ben került utasítás formájában megfogalmazásra.

A modern kori demokrácia alapköve, hogy minden ember egyenlő, függetlenül attól, hogy melyik társadalom tagja, melyik nemhez, kaszthoz tartozik, milyen identitásokkal rendelkezik. Ezen egyenlőséget Magyarország Alaptörvénye a XV. cikkben az alábbi módon foglalja össze:

„(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

(3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” (URL2)

Az alaptörvény nem rendelkezik egységes esélyegyenlőségi törvény megalkotásáról, így annak hiánya nem alkotmányellenes. A jogalkotó ennek okán szabadon döntheti el, hogy milyen eszközöket vesz igénybe a hátrányos megkülönböztetése kiküszöbölésére (URL3). A jogalkotó ezen törekvését jelképezi azonban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebtv.). Az Ebtv. tehát nem másra hivatott, minthogy minden ember számára jogot biztosít ahhoz, hogy egyenlő méltóságú személyként élhessen, azon szándékától vezérelve, hogy hatékony jogvédelmet biztosítson a hátrányos megkülönböztetést elszenvedők számára, kinyilvánítva azt, hogy az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás előmozdítása elsősorban állami kötelezettség, tekintettel az alaptörvény II. és XV. cikkére, valamint a köztársaság nemzetközi kötelezettségeire és az európai közösségi jog vívmányaira (URL4).

Az együttműködés szüksége

„Lényeges igény, hogy a hazai rendészeti szakemberek hivatásuk művelése során tudják, értsék, hogy a társadalom domináns összetettsége – a

---

³ Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK-utasítás.

fontossága és a természete szerint – miként »rajzolja át« közvetlen világunk szociális folyamatait. De legalább ennyire fontos az is, hogy kialakuljanak és formálódjanak azok a szakmai kompetenciák, készségek és jártasságok, amelyeknek az etnikai, nyelvi, vallási, kulturális sokszínűséggel (multikulturalitással) összefüggésben a rendészeti szakma nélkülözhetetlen alkotórészévé kell válniuk.» (Kozáry–Valcsicsák, 2014, 8.)

Együttműködés létrehozása a romákkal és szintókkal

Szorosan összefügg az etnikai sokszínűséggel kapcsolatos ismeretterjesztéssel, hogy a közösségi rendészeti képzés során ki kell térni azokra a jó gyakorlatokra, amelyek a romákkal és szintókkal való együttműködésre építenek, és problémamegoldás-központú megközelítést képviselnek (Konrad-Súryová, 2006, 310.).

Ennek során a rendőröknek sajátos szakértelmet kell szerezniük a következő területeken:

- kommunikáció (a helyi roma és szintó közösségek nyelvén is);
- a különböző vélemények meghallgatása;
- bizalomépítés és közvetítés konfliktusokban;
- kreatív megközelítés a közösségi ügyekben, például a közösségi csoportok megszervezésében;
- problémamegoldás a SARA-módszer (Adatgyűjtés, Elemzés, Válasz, Értékelés – Scanning, Analysis, Response, Assessment) vagy a „Problémaelemzési modul” segítségével (URL5);
- az általános stratégiai rendelkezések átültetése a gyakorlatba, valamint a közösség problémáinak közvetítése a rendőri vezetés és más felelősök felé (EBESZ, 2008, 96.).

Az együttműködéshez azonban két fél szükséges. Az általános feladatokat ellátó rendőri szerven túl szükséges megemlíteni a cigány vagy roma nemzetiségi önkormányzatokat. A rendőrség partnerét ebben a kérdéskörben szándékosan említettem két módon. Bár a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (URL6) a nemzetiségek oktatási, kulturális és média jogai alatt a cigány elnevezést is alkalmazza, „*Londonban 1971. április 8–12. között megtartott Első Roma Világkongresszuson, az ott jelenlévő, különböző cigány népcsoportokhoz tartozó küldöttek, konszenzussal azt fogadták el, hogy a világ összes cigány származású emberének közös és hivatalos elnevezése attól kezdve a rom többes számú alakja, azaz a roma legyen.*” (Bánlaky, 2007, 9.) Ettől függetlenül a köznyelvben továbbra is megmaradt a cigány kifejezés,

és számos roma csoport is büszkén használja a mai napig, amit több megyei és helyi roma/cigány nemzetiségi önkormányzat elnevezése is bizonyít. *„Bár a cigányság önkormányzatiságának megteremtése kétségtelen siker, a rendszer, nem utolsó sorban a kisebbségi törvény hiátusai, főként az identitásválasztás parttalan lehetőségei és manipulálhatósága, valamint a választások rendszere - a többséghez tartozók is választják a kisebbségi önkormányzatot – miatt számos sebből vérzik.”* – mutat rá a roma önkormányzatok működésének egyik legnagyobb zavarára Póczik Szilveszter (2003a, 10.), és ültetem át én is ezen tézist területi/helyi szintekre. Főként az elmúlt 60 esztendő tükrében ⁴ a roma önkormányzatok feladatai során maguktól nem tesznek és nem is fognak tenni kezdeményezést a rendőrség irányába. A rendőrség feladata – a későbbiekben tárgyalt módon – a kapcsolatfelvétel, majd a közös munka gyümölcsének megízleltetése. Ez roppant nehéz olyan rendszerben, ahol a rég kialakult államhatalmi elvárások nyomán helyi szinten egy-egy főre redukálódott a kapcsolattartás, majd az az egy-egy fő tolmácsolta a közigazgatási (államhatalmi) szerv akaratát. Ebben a körben a civil szervezetek sem tudnak érvényesülni, mint az Kóczé Angéla szavaiból kicseng; *„A roma civil szerveződések – hasonlóan a magyar civil társadalom szervezeteihez – az jellemezte, hogy az érdekeit hatékonyan képviselő elitcsoportokkal szemben apolitikus, érdekeiket érvényesíteni nem tudó, szervezetlen, dezintegrált roma csoportok állnak, amelyek még civil szervezeti formában is eszköztelenek a döntési folyamatok megváltoztatásában.”* (Kovách et al, 2012, 304.) A rendszerváltást követően létrejött, a roma érdekeket kiemelt figyelemmel szolgáló civil szervezetekkel kapcsolatban említést érdemel a Társaság a Szabadságjogokért és a Magyar Helsinki Bizottság. Ezen civil szervezetek azonban csak a romák jogi érdekeit kívánják védeni reaktív módszerrel, és a probléma forrására nem találnak gyógyírt. Ebben a folyamatban közös akaratok, közös kötelezettségvállalások szükségeltetnek, amelyek eredményei nem egy fő, hanem egy-egy csoport/közösség egészén kell, hogy lecsapódjanak. Röviden: az együttműködés csak akkor jöhet létre, amennyiben mindkét fél mögött, előítélet-mentesen, teljes rendszerkép mutatkozik a közbiztonság produktumán túl annál fontosabb termék, a társadalmi kohézió erősségének felismeréséért, amit csakis a közös eredmények útján lehetséges abszolválni.

Együttműködés az ORFK-utasítás tükrében

---

⁴ *„Az 1956 utáni Kádár-rendszerben a megtorló közbiztonsági szemlélet mellé felzárkóztak a munkaerő-gazdálkodási, demográfiai, szociális, kulturális megfontolások. Az MSZMP PB 1961. tavaszi határozata a cigányság helyzetének megjavításáról, munkába állításáról, átneveléséről intézkedett”* (Póczik 2003b, 100.).

„A városi és vidéki közösségek közbiztonsága és konfliktusmentes együttélése érdekében programokat kell indítani a rendőrség, a cigány kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek együttműködésével a polgárőrség, a közösségi és szomszédsági bűnmegelőzés, a drogprevenció és a konfliktuskezelés területén a helyi sajátosságok figyelembevételével és a helyi nyilvánosság minél szélesebb körű bevonásával – különösen a konfliktusokkal terhelt településeken.” (KIM, 2011, 96.) Az Országos Rendőr-főkapitányság 2011-ben az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbség kapcsolatrendszerének megóvása, továbbfejlesztése, az együttműködés hatékonyabbá tétele érdekében szükséges rendőri feladatok meghatározásának érdekében kiadta az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK-utasítást. Az utasítás kiadása által a rendőri vezetés – a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködés jegyében – megalkotta céljai megvalósításának eszközszerét. Így a rendőrség és a roma kisebbség között a konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtését, kiemelt figyelemmel a bűnmegelőzésre, az áldozattá, bűnelkövetővé, illetve szenvedélybeteggé válás elkerülésére, és az ismeretterjesztő kommunikációra.

Felelősök kijelölése

Az együttműködés megalapozása, a felelős személyek kijelölése érdekében – a rendőrség szervezeti felépítésének megfelelően – központi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoport (a továbbiakban: KKKM) és területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok (a továbbiakban: TKKM) kerültek létrehozásra. A munkacsoportok tagjait az állományilletékes parancsnokok jelölik ki mind területi, mind helyi szinteken. A KKKM vezetője az ORFK Rendészeti Főigazgatóság kijelölt főosztályvezetője, tagjai az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság, az ORFK Rendészeti Főigazgatóság, az ORFK Humánigazgatási Szolgálat, valamint az ORFK Szóvivői Iroda állományából kijelölt egy-egy személy. A TKKM vezetője a területi szerv közrendvédelmi osztályának vezetője, tagjai a területi szerv bűnügyi szolgálati ágának, rendészeti szolgálati ágának, humánigazgatási szakszolgálatának, valamint hivatali szakszolgálatának (szóvivői iroda) állományából kijelölt egy-egy személy. Az országos kisebbségi összekötőt az országos rendőrfőkapitány, a területi kisebbségi összekötőt a területi szerv vezetője a KKKM és a TKKM (a továbbiakban együtt: munkacsoport) tagjai közül jelöli ki. Az összekötő kijelölése során indokolt kiemelt figyelmet fordítani arra, hogy az érintett személyek lehetőség szerint rendelkezzenek konfliktuskezelési, pszichológiai, empátikus és pedagógiai készséggel.

Feladatszabás

Az összekötők feladata, hogy ellássák a munkacsoport működésével összefüggő adminisztratív feladatokat, illetve az adott rendőri szervet képviselik a kisebbségi összejöveteleken, fórumokon, rendezvényeken. A munkacsoportok koordinálják a kisebbségi kapcsolattartási, együttműködési feladatokat, így különösen az áldozattá, bűnelkövetővé, szenvedélybeteggé válás elkerülését, a rendőrség szakmai tevékenységének kommunikációját, a rendőrségről való pozitív kép közvetítését, a hivatásos állomány romológiai, konfliktuskezelési és kommunikációs képzését, a rendőri hivatás vállalásának előmozdítását szolgáló stratégiák, programok kidolgozását, valamint a rendőrség és a roma kisebbség közötti konfliktushelyzetek megelőzését. A roma kisebbségi önkormányzatokkal a kapcsolattartást helyi szinten a rendőrkapitányság vezetője által a koordinációs feladatok ellátására kijelölt kisebbségi összekötő végzi. A munkacsoportok és az összekötők kiválasztását követően a megfelelő felmérések és nyilvántartások (melyik településen működik roma önkormányzat és kik a vezetői) elvégzése után a kisebbségi összekötők a roma kisebbségi társadalmi szervezetekkel, alapítványokkal országos, területi és helyi szinten közvetlen kapcsolatot alakítanak ki és tartanak fenn. A TKKM vezetői és a kisebbségi összekötők a KKKM szervezésében évente esetmegbeszélést, konzultációt tartanak, amelyre meghívják az Országos Roma Önkormányzat (továbbiakban: ORÖ) területi roma koordinátorait. Az országos rendőrfőkapitány évente értékelő értekezletet tart, az azon történő részvételre felkéri az ORÖ képviselőjét. Az éves értékelő értekezleten részt vesznek a KKKM, a TKKM vezetői, valamint meghívást kap az ORÖ rendőrségi összeköttetésért felelős roma koordinátora. Az eseményen értékelik az együttműködési megállapodásban megjelölt célok megvalósulását, a kialakult helyzetet és a közös tevékenységet, a roma kisebbség és a rendőrség közötti kapcsolat országos helyzetét. Sor kerül az együttműködésben kiemelkedő munkát végző kisebbségi összekötők és roma koordinátorok tevékenységének elismerésére. A roma kisebbségi önkormányzat által vagy a rendőrséggel közösen szervezett rendezvényeken – a szolgálati feladatok szem előtt tartásával, felkérésre – a rendőrség bűn- és baleset-megelőzési szakemberei tanácsadói tevékenységet látnak el az áldozattá, bűnelkövetővé és szenvedélybeteggé válás tárgykörében.

Képzések, kapcsolatjavító programok

A munkacsoportok figyelemmel kísérik azokat a képzési módokat, felkészítő tréningeket, valamint a helyes életvitelre, konfliktuskezelésre irányuló tanulmányokat, elemzéseket, amelyek a roma kisebbséggel kapcsolatban hasznosítható ismereteket nyújthatnak a rendőrség személyi állománya számára. A KKKM szükség szerint, de legalább évente összesíti az adaptálható módszereket, képzéseket és programokat, amelyek alapján – a kriminológiai kutatások legfrissebb eredményeivel kiegészítve – létrehozza a roma kisebbséggel kapcsolatos kriminológiai, szociális kutatások, tanulmányok – TKKM-ek részére is elérhető – adattárát, amelyet a rendőrség belső honlapján (Intranet) elérhetővé tesz.

A rendőrkapitányságok kezdeményezik az illetékeségi területükön működő roma kisebbségi önkormányzatok képviselőinél olyan kapcsolatépítő, kulturális és sportprogramok szervezését, amelyek a rendőrség személyi állománya és a roma kisebbség közötti kölcsönös előítéletek felszámolását, mérséklését szolgálják. A rendőrkapitányságok illetékeségi területükön a helyi roma kisebbségi önkormányzat bevonásával felmérik azon oktatási intézményeket, iskolákat, alapítványokat, amelyek romák felzárkóztatásával foglalkoznak. Az ORÖ területi roma koordinátorával, valamint a települési roma kisebbségi önkormányzatok (a továbbiakban: TRKÖ) képviselőinek bevonásával felveszik a kapcsolatot az említett intézményekkel és – lehetőség szerint – közreműködnek a felvetett, rendőrséget érintő szakmai problémák megoldásában. A helyi összekötők a roma kisebbségi önkormányzatok képviselőinek kezdeményezésére segítséget nyújtanak a rendészeti szakközépiskolák részére toborzáshoz, valamint nyílt nap tartásához annak érdekében, hogy minél több roma származású fiatal megismerhesse a rendőri hivatást. A roma származású fiatalok rendőrré válásának elősegítése érdekében a rendőrség által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint a rendőri szervek ezzel kapcsolatos feladatairól szóló ORFK-utasításban meghatározott pályázati lehetőségek minél szélesebb körben történő megismerése érdekében a munkacsoportok, valamint a helyi összekötők szükség szerint megkeresik a roma kisebbségi önkormányzatok vezetőit, tisztségviselőit.

Problémamegoldás, konfliktushelyzetek kezelése

A munkacsoportok tagjai, a kisebbségi összekötők részt vesznek a kistérségi egyeztető fórumok munkájában, közvetítik a roma kisebbség irányából érkező, illetve a roma kisebbség tagjaira vonatkozóan felmerült problémákat a rendőri vezetőkhez, ezzel egyidejűleg jelzéssel élnek az ORÖ területi roma koordinátora, valamint az illetékes kisebbségi önkormányzati vezető felé. A KKKM a roma kisebbséggel kapcsolatos konfliktushelyzetek elemzése

alapján gyakorlati példákat és helyes megoldási módszereket bemutató szakmai anyagot készít, amelyet a rendőri szakmai tevékenység során, valamint a rendőrök képzésében alkalmazni lehet. A gyakorlati példatár frissítéséről az éves értékelő jelentés elkészítésével párhuzamosan minden évben gondoskodik.

Bűnelkövetővé, áldozattá válás elkerülésére vonatkozó feladatok, programok

A települési roma kisebbségi önkormányzatok (továbbiakban: TRKÖ), valamint a pedagógiai szakszolgálatok és a települési önkormányzatok segítségével a helyi összekötők szükség szerint részt vesznek az oktatási intézmények nevelési programjainak megvalósításában. A rendőrség biztonságra nevelő programjainak (D. A. D. A., Ovizsaru, Iskola rendőre, a helyes szabadidő eltöltéséhez hasznos információt tartalmazó programok) bevezetését – a lehetőségekhez mérten – ki kell terjeszteni azon települések oktatási és gyermekgondozási intézményeire is, ahol a roma kisebbség nagyobb arányban él, vagy ezt az intézmény kezdeményezi. A rendőrkapitányságok a baleset-megelőzési tevékenység keretében megvalósuló programok szervezésébe bevonják a TRKÖ-t annak érdekében, hogy minél több roma származású fiatal vehessen részt a baleset-megelőzési célú versenyeken, rendezvényeken. A munkacsoportok, az illetékes kisebbségi önkormányzatokkal egyeztetve, elkészítik a roma kisebbséghez fűződő kapcsolat javítását szolgáló, valamint a bűncselekmények elkövetésének megelőzésére vonatkozó tájékoztató anyagokat. A rendőrség bűn- és baleset-megelőzési szakmai anyagainak, kiadványainak terjesztésébe bevonják a kisebbségi önkormányzatokat.

Kisebbségi koordinációs munkacsoport működése a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányságon

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: BKMRFK) évente együttműködési megállapodást köt a Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzattal (továbbiakban: BKMCÖ), amely megállapodás lefekteti a rendőrség és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtését, a párbeszéd javítását. Az együttműködés fő területei a bűnmegelőzés, az áldozattá válás és bűnelkövetővé válás elkerülése, a diszkrimináció megelőzése, az ismeretterjesztő kommunikáció, valamint a felek képviselőinek folyamatos és hatékony együttműködése. Az együttműködési megállapodás az általános

rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK-utasítás tükrében lefekteti a felek közötti kapcsolattartás módját, valamint részükre kötelezettségvállalást állapít meg az alábbiak szerint.

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság kötelezettséget vállal,

- A főkapitányság a hivatásos állomány részére a lehetőségek függvényében folyamatos tájékoztatást ad a roma kisebbségre vonatkozó társadalomtörténeti, kulturális és szociológiai ismeretekről. A főkapitányság a roma lakossággal kapcsolatos szakmai, képzési tematikáját egyezteti az önkormányzattal, és részére véleményezési jogot biztosít. Az eligazítások során felhívja a szolgálatba lépő állomány figyelmét a roma kisebbséggel történő intézkedések során tanúsítandó toleráns, előítéletektől mentes, kulturált és törvénytisztelő magatartásra.
- A főkapitányság a roma kisebbség célzott csoportjai számára – igény szerint – speciális fogadónapokat tart, és lakossági (bűnmegelőzési) fórumokat szervez.
- A főkapitányság felkérésre foglalkozásokat, osztályfőnöki órákat tart a roma fiataloknak a bűnmegelőzés, a dropprevenció és az áldozattá válás elkerülése tárgy körében, illetve a rendőri munka céljainak bemutatása érdekében. A főkapitányság folytatja a D. A. D. A. program (rendőrség biztonságra nevelő programja) oktatását azokban az iskolákban is, ahol magas a roma tanulók létszáma.
- A főkapitányság lehetőségeihez mérten, illetve igény szerint tájékoztató anyagokat bocsát az önkormányzat rendelkezésére, amelynek célja a roma kisebbség célzott csoportjai (kiemelten a gyermek- és fiatalok, valamint a fiatal felnőttek) prevenció ismereteinek bővítése, valamint segítségnyújtás az őket fenyegető veszélyek felismeréséhez és elkerüléséhez.
- A főkapitányság lehetőségeihez mérten előadokat biztosít az önkormányzat által a jelen megállapodás céljaival összhangban szervezett rendezvényeken (például drogellenes napok, sport és kulturális találkozók stb.), melyek keretében biztosítja – a lehetőségei függvényében – különböző szolgálati ágak és rendőrségi technikai bemutatók megtartását.

A Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzat kötelezettségvállalásai.

- Az önkormányzat együttműködik a főkapitánysággal a bűnözés és az áldozattá válás, valamint a konfliktusok, a diszkrimináció kialakulásának megelőzését célzó programok szervezésében, az esetlegesen kialakult konfliktusok feloldásában.
- Az önkormányzat – a főkapitányságon felmerülő igényeknek megfelelően, előzetes egyeztetés alapján – vállalja cigány népismeret előadás tartását a hivatásos állomány részére.
- Az önkormányzat törekszik a roma lakosság körében a rendőrséggel szemben esetlegesen fennálló előítéletek, ellenérzés csökkentésére.
- Az önkormányzat vállalja, hogy a főkapitányság által tartott fogadónapokat, szervezett fórumokat a roma lakosság körében népszerűsíti.
- Az önkormányzat vállalja – a megállapodás 8. pontjában meghatározottak szerinti – tájékoztató anyagoknak az érintettekhez történő eljuttatását.

A felek által vállalt egyéb kötelezettségek.

- A felek a rendőrség és a roma kisebbség közötti viszony közvetlenebbé tétele érdekében közös kulturális, sport- és egyéb rendezvényeket szerveznek.
- A felek a megállapodás nyomán felmerült, illetve az együttműködés során közérdeklődésre számot tartó kérdésekről közös sajtótájékoztatót tartanak.
- A roma származású fiatalok rendőrré válásának elősegítése érdekében a rendőrség által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint a rendőri szervek ezzel kapcsolatos feladatairól szóló ORFK-utasításban meghatározottak folyamatos végrehajtásával a főkapitányság elősegíti a roma származású középiskolás fiatalok rendőrré válását, a részükre kialakított támogatási rendszer működtetését.⁵

Az együttműködés gyakorlati megvalósulása

A BKMRFK valamennyi rendőrkapitányságának tekintetében folyamatos a bűn- és baleset-megelőzési programok végrehajtása, melyek

---

⁵ Bács-Kiskun megyei rendőrfőkapitány 9/2015. (VI. 29.) BKMRFK-intézkedése a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság és a Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzat között megkötött együttműködési megállapodás kiadásáról.

sportrendezvények, vetélkedők, valamint előadások keretein belül valósulnak meg.

A Kecskeméti Rendőrkapitányság referense általános iskolákban tart szülők iskolája nevű programot. Elindult a Kecskemét Megyei Jogú Város Roma Települési Nemzetiségi Önkormányzat elnökével a *Játsszunk egy csapatban* elnevezésű torna. A prevenciók alapokon nyugvó program a szabadidő helyes eltöltésére, a veszélyes helyzetek elkerülésére hívja fel a figyelmet, hiszen erre a rendőrségnek nagy hangsúlyt kell fektetnie.

Tiszakécskén interaktív foglalkozás kerül megtartásra a Fészek Alapítvány meghívására. Az ott nevelésben élő gyerekek döntő többsége roma származású. A rendezvény célja biztonságteremtő és biztonságfenntartó témában interaktív beszélgetések lefolytatása. A referens, valamint egy bűnmegelőzési főelőadó kollega elvégezte a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács által kiírt élménypedagógiai tréner képzést, így a nevelésben élő gyermekek már részt tudtak venni az általuk megtartott élménypedagógiai foglalkozásokon is.

A Bajai Rendőrkapitányság a bűnmegelőzési előadásokon túl baleset-megelőzési programokat is tart, melyek keretében vetélkedőket, filmvetítéseket, technikai bemutatót, előadásokat szerveznek a gyalogos és kerékpáros közlekedés témában, valamint rajzpályázatot is indítanak.

A Kalocsai Rendőrkapitányságon a bűnmegelőzési előadó a roma önkormányzatok által szervezett lakossági fórumok keretében tart tájékoztatót a gyerekeknek és a szülőknek az áldozattá, a bűnelkövetővé és szenvedélybeteggé válás megelőzése témakörében. A Nebuló Általános Iskolában – ahova a legtöbb roma származású tanuló jár – kerül megszervezésre a szülői fórum. A nyár folyamán a helyi családsegítő és gyermekjóléti szolgálattal közösen tartanak bűn- és baleset-megelőzési napot a roma sporttelepen. A kisebbeket még a szülők is elkísérik. Részt vesznek továbbá két roma nemzetiségi önkormányzat kulturális, illetőleg sportrendezvényén, ahol bűn- és baleset-megelőzési tanácsadást tartanak.

A Kiskőrösi Rendőrkapitányság *RO-MA-NÓ* elnevezéssel baleset-megelőzési rendezvényt tart általános iskolásoknak. A kapitányság a drogprevenciót kiemelten kezeli.

A DAKK (Dél-alföldi Közlekedési Központ Zrt.) együttműködésében *Mozgásban, biztonságban* elnevezéssel az EGYMI általános iskola alsó tagozatos tanulói autóbuszos utazáson vesznek részt, ahol alkalmuk nyílik a biztonságos tömegközlekedési eszközökön való utazás szabályaival megismerkedni.

A Kiskunfélegyházi Rendőrkapitányságon a Kiskunfélegyházi Szakmaközi Művelődési Házban, *Esélynap* címmel a fogyatékosággal élők, romák, idősek elfogadásának elősegítésére, az esélyegyenlőség jegyében

társzervekkel, civil szervezetekkel együttműködve tartalmas bűnmegelőzési, közlekedésbiztonsági délutáni programot szerveznek. A rendőrkapitányságon *Emberkereskedelem, embercsempészet, modernkori rabszolgaság, csicskáztatás, illegális foglalkoztatás megjelenési formái* címen konferenciát rendeznek, melyre meghívást kapnak a gyermekvédelmi, bűnmegelőzési jelzőrendszer tagjai, köztük az RNÖ elnöke és rendőrségi összekötője is.

A Kiskunhalasi Rendőrkapitányság kiemelt feladatának tekinti, hogy a cigány származású tanulók minél kevesebbet hiányozzanak az iskolából. Egyre nehezebb feladatuk van, hiszen sok a hiányzó tanuló, melynek következménye lehet, hogy hamarabb válnak áldozattá, illetve bűncselekmények elkövetőjévé. A gyerekek szabadidejének hasznos eltöltése kapcsán a nyári szünetben bűn- és baleset-megelőzési tájékoztatást, valamint az áldozattá és bűnelkövetővé válás elkerülésének érdekében előadást tartottak. A Kiskunhalasi Rendőrkapitányság szervezésében évek óta megrendezésre kerül a kiskunhalasi Vári Szabó István Szakközépiskolában a *Sporttal a megelőzésért* nemzetközi kézilabda torna, amelyen a BKMRFK Humánigazgatási Szolgálat munkatársai is részt vesznek, és közreműködnek a toborzási és pályaeorientációs feladatok megoldásában. A szociális segítők bevonásával a pályázatra alkalmas diákok – a szüleikkel együtt – folyamatosan kapcsolatot tartanak a kisebbségi referenssel, aki segít a pályázat ismertetésében, valamint a benyújtásában.

Fontos megemlíteni a roma fiatalok rendőri pályára orientálását, amely kapcsán a BKMRFK valamennyi rendőrkapitánysága folyamatos toborzó feladatot végez. Számos település gimnáziumában, szakközépiskolájában folyik belügyi rendészeti ismeretek oktatása. A helyi rendőrkapitányságokon dolgozó, pedagógiai ismeretekkel rendelkező tisztek a már korábban működő bűn-és baleset-megelőzési tanácsadáson felül biztosítják az ilyen jellegű képzések oktatói feladatkörét.

Belső képzések

A multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésről szóló 27/2011. (XII. 30.) ORFK-utasítás, és a hozzá kapcsolódó módszertani útmutató felhasználásával a rendőri állomány számára folyamatos oktatás kerül megtartásra a kapitánysági állománygyűlések keretében. Ennek során elsődlegesen – egy roma előadóval közösen – a roma kultúrát ismerő és felkészült rendőrtisztek tájékoztatják az állományt a helyi sajátosságok figyelembevételével a kisebbségben élő társadalmi csoportok tagjaival kapcsolatos konfliktushelyzetek kezelésének lehetőségeiről, a helyszínen végrehajtott rendőri intézkedések során elvárt magatartásról, a követendő protokollról, az előítélet-mentes fellépés jelentőségéről. Ennek során hasznos

és sokoldalúan alkalmazható, a szakmai teljesítményt javító lehetőségek, ötletek kerülnek – interaktív módon – bemutatásra, megvitatásra, figyelembe véve az intézkedések során elvárt magatartást, az objektivitás fontosságát, a követendő protokollt, a megkülönböztetés tilalmát és az előítélet-mentes rendőri fellépés jelentőségét. Eligazítások, állománygyűlések alkalmával az előadók, alegységparancsnokok fokozottan felhívják a figyelmet a cigány kisebbséggel való intézkedés során tanúsítandó toleráns, előítéletektől mentes, kulturált és törvénytisztelő magatartásra, viselkedésre.

A tájékoztató rendszer működése

A rendőrségi összekötő tisztek mind területi, mind helyi szinten valamennyi – az illetékességi területen működő – roma kisebbségi önkormányzattal együttműködnek. A kisebbségi önkormányzatok elnökei jellemzően közvetlenül keresik a rendőrkapitányságok vezetőit. A rendőri vezetők roma témájú ügyekben közös megbeszéléseket és fogadónapokat is tartanak. A BKMCÖ vezetőjét rendszeresen tájékoztatják elektronikus úton az új pályázati lehetőségekről, a cigányság-rendőrség együttműködését érintő információkról. A középiskolás roma fiatalok rendőrré válásának elősegítése, az ösztöndíjasok számának növelése érdekében a BKMRFK Humánigazgatási Szolgálat minden felvételi időszakot megelőzően levélben értesíti a megyében működő roma kisebbségi önkormányzatok vezetőjét. Folyamatos kapcsolattartás útján kerülnek tájékoztatásra a középfokú tanintézmények vezetői, és rajtuk keresztül kerülnek tájékoztatásra az érintett tanulók a rendészeti pályára irányítást elősegítő pályázati lehetőségekről.

Bűn- és baleset-megelőzés

Bács-Kiskun megyében a fiatalokkal való gondoskodásban – a prevenció oktatásokon túl – egyre nagyobb az igény a szabadidő helyes eltöltésére való figyelemfelhívásra, a szabálykövető életvitel fontosságára történő tanításra, felkészítésre.

A Kiskarácsony, nagy biztonság, vagy a Játsszunk egy csapatban program – bármely olyan projekt, amiben a gyermekek önkifejezéséhez adunk segítséget – kiemelten fontos. Az oktatás mellett hatékonyan felhasználható lenne a Kecskeméti Rendőrkapitányság vonatkozásában fentebb említett élménypedagógiai foglalkozások lehetősége. Már az első ilyen foglalkozás alkalmával látható volt, hogy a fiatalok érdeklődését, bizalmát könnyebb felkelteni, fenntartani. A feladatok után a reflexiók körökben mélyebbről

jönnek elő – akár elrejtett, elfojtott – érzések, az indulatkezelésben jobb eredményeket lehet elérni.

E mellett azonban ugyanilyen jelentőséggel bír a szülők képzése is, hiszen a mikrokörnyezeti (családi) hatás a gyermekek életének első szakaszában meghatározó, és élethosszig tartó hatása is van. A Kecskeméti Rendőrkapitányság referense ahhoz készít tematikát, hogy egy átfogó, segédanyagokkal is ellátott programot tudjon elindítani a szülők irányába, melyet a többi kapitányság referensei is tudnak majd hasznosítani a jövőben, hiszen a szülőket megszólítani, őket elérni mindig nehéz feladat. A programok végrehajtásánál szükséges tárgyi, anyagi feltételeket pályázati, egyéb lehetőségekkel lehetne kidolgozni, fenntartani. A kisebbséggel való átfogó gondoskodás célja a szabálykövetés, felelősséget vállalni tudás kialakítása. A kisebbségi referenseknek ebben látjuk nagy feladatát. A bűnmegelőzési előadásokon, közös programokon a roma lakosság nagyobb számban vett részt, mint az előző években, illetve egyre többen érdeklődnek a rendőrség pályaaorientációja iránt. Ez a toborzómunka és a kialakított bizalom miatt valósulhatott meg.

A felek közös programjai

A Kecskeméti Rendőrkapitányság a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitánysággal közösen *A rendőrség és a kisebbségben élő társadalmi csoportok kapcsolat- és viszonyrendszere* címmel tartja meg éves konferenciáját a Kecskemét Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzat, a rendőrkapitányság állománya, valamint külső előadók bevonásával. A konferencián előadást tartanak többek között pedagógusok, gyermekvédelmi szakértők, pártfogó felügyelők, valamint konfliktuskezelő szakértők.

A Bajai Rendőrkapitányság sportrendezvény keretében biztosítja a rendőrség és a cigány kisebbség tagjai közötti viszony közvetlenebbé tételét. A közös foci megrendezésére a Bajai Rendőrkapitányság állománya és a Bajai Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjaiból szervezett csapatok közreműködésével került sor. A sportrendezvény és az azt követő vacsora kötetlen beszélgetést biztosított a résztvevők számára, akik megismerhették egymás személyiségét, szokásait, hagyományait és kultúráját.

A Kalocsai Rendőrkapitányságon a kalocsai roma közösségi házban a *Roma Kultúra Napja* című rendezvényen bűn- és baleset-megelőzési programmal készülnek mind a gyerekeknek, mind a felnőtteknek. A Bányai Nemzetiségi Önkormányzat rendezésében egész napos *Roma Találkózón* szintén bűn- és baleset-megelőzési versenyekkel, vetélkedőkkel készül a rendőrkapitányság.

A Kiskunfélegyházi Rendőrkapitányság és az RNÖ közös szervezésében kerül évente megrendezésre a *Biztonságban együtt!* című rendezvény, amely a rendőrség és a cigány kisebbség tagjai közötti viszony közvetlenebbé válását segítette elő. A rendezvényen a gyermekek részére rajzverseny kerül megrendezésre *Hogyan látom a rendőri munkát?* címmel.

Összegzés

A rendszerváltozást követően a rendőrség átvilágítását végző cég, a TC Team Consult jelentésében a rendőrségi reform alapelvei között fogalmazta meg azt is, hogy a bizalomépítés jegyében a rendőrségnek a lakossággal és más intézményekkel együtt proaktívan és megelőzően kell cselekednie, és egy hálózatos partnerkapcsolattal kell rendelkeznie, továbbá, hogy a rendőri munkát a helyi igényekre kell szabni, ezért a döntési lehetőségeket is a helyszínre kell delegálni (Gottlieb et al, 1998). A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Bács-Kiskun megyei rendőrkapitányságok vonatkozásában a munkacsoportok és a roma nemzetiségi képviselők között az együttműködés ezen bizalomépítő mechanizmusokat kívánja beindítani azáltal, hogy a rendőrség kijelölt kapcsolattartói rendszeres kapcsolatot tartanak a kisebbség vezetőivel, és az aktuális problémák a kapcsolattartás során megbeszélésre kerülnek.

Eredményként könyvelhető el a kommunikáció magasabb szintje, ami azt jelenti, hogy míg korábban csak a roma vezetők éltek bizalommal a rendőrség irányába, addig napjainkra a roma lakosság több rétegéből érkezik megkeresés, információkérés, tanácskérés. A roma lakosság és a rendőrség kapcsolata között lévő távolság csökkenni látszik, a roma vezetők, de már a roma lakosságból is egyre többen bizalommal élnek a rendőrség irányába. Látható, hogy a rendőrség ez irányú tevékenysége a munkacsoportok által közelebb viszi a szervezetet annak szolgáltatói jellegéhez, mivel „... veszélyforrások feltárására helyezi a hangsúlyt, ezért a társadalmi kapcsolatok létrehozására állandó bizottsági fórumokat teremt és folyamatos párbeszédet a folytat a lakossággal. Ilyen a chicagói modell. Előnye, hogy nem enged teret a rendőri önkénynek, és jó kapcsolatokat ápol a kisebbségekkel, valamint a szegényebb rétegekkel” (Finszter, 2012, 488.).

Felhasznált irodalom

A Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 11/1998 (IV. 23.) ORFK-utastása

- Az országos rendőrfőkapitány 22/2011. (X. 21.) utasítása az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról
- Az országos rendőrfőkapitány 27/2011 (XII. 30.) utasítása a multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésekről
- Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság TKKM vezetőjének 2015. évi szempontrendszer szerinti értékelése a roma kisebbségi önkormányzatokkal való együttműködésről
- Bács-Kiskun megyei rendőrfőkapitány 9/2015. (VI. 29.) BKMRFK-intézkedése a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzat között megkötött együttműködési megállapodás kiadásáról
- Bánlaky P. (2007): *Alapismeretek a cigányokról (romákról) szociális munkásoknak*. Budapest: Wesley János
- Danish Center for Conflict Resolution et al., Report on Regional Workshop on Policing Minorities. Human Rights and Conflict Management for Roma Liaison Police Officers. (Dán Konfliktuskezelési Központ és mások: Kisebbségeket érintő rendészeti regionális workshop jelentés. Emberi jogok és konfliktuskezelés roma kapcsolattartó rendőrök részére)
- Finszter G. (2012): *A rendőrség joga*. Budapest: Duna Mix Kft.
- Gottlieb G. –Krözsel K. – Prestel B. (1998): *A magyar rendőrség reformja. Eljárás, módszerek, eredmények*. Holzkirchen: FelixVerlag
- KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2011.): *Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia-Mélyszegénység, Gyermekszegénység, Romák*. Budapest
- Konrad O.- Šúryová E (2006): *The Pilot Project of the Police Specialists for the Work with Communities in Slovakia*. Presentation at the Bucharest Conference on ‘The Implementation and Harmonization of National Policies on Roma, Sinti and Travellers, Bucharest, 4-5 May 2006
- Korinek L. (2006): *Nomádok és letelepedettek – gondolatok a közösségi bűnmegelőzésről*. Jogtudományi Közlöny, 7–8, 247–267.
- Korinek L. (2015): *Rendszerváltozás a belügyben*. Belügyi Szemle, 1, 5–33.
- Kozáry A. – Valcsicsák I. (2014): *A rendészeti munkában felhasználható vallási és etnikai ismeretek: Etnoszociográfia*. Budapest: NKE RTK
- Póczik Sz. (2003a): *Cigány integrációs problémák*. Budapest: Kölcsény Intézet
- Póczik Sz. (2003b): *A roma kisebbség egyes szociológiai és kriminológiai problémái (Kutatásáró összefoglalás)*. Kriminológiai Tanulmányok, 40, 98–120.
- Szendrei J. (2011): *Romák a rendészeti források tükrében*. Doktori értekezés. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar, Hadtudományi Doktori Iskola

Kovách I. – Dupcsik Cs. – P. Tóth T. – Takács J. (2012): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Budapest: MTA Társadalomtudományi Központ (Szociológiai Intézet) –Argumentum

Internetes hivatkozások

URL1: *Az Európai Unió Alapjogi Chartája*.

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2014/05/tatrai.pdf>

URL2: *Magyarország Alaptörvénye*.

http://www.keh.hu/magyarorszag_alaptorvenye/1515-Magyarorszag_Alaptorvenye&pnr=5

URL3: *45/2000. (XII. 8.) AB határozat az antidiszkriminációs törvényről*.

<http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/753814BC398F86DCC1257ADA00528D07?OpenDocument>

URL4: *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény*.

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300125.tv>

URL5: *SARA modell*.

www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/learningzone/sara.htm

URL6: *A nemzetségek jogairól szóló 2011. Évi CLXXIX. törvény*.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV